

A DUALIZMUS RENDSZERE

A MONARCHIA EURÓPÁBAN

- OMM: kétközpontú (dualista) alkotmányos monarchia
- Területe (600 000km) alapján Európában a második
- Lakók száma (35 millió) alapján Európában a harmadik hatalom
- De: problémák: nemzeti ellentétek; az osztrák és a magyar vezető réteg érdekei eltérőek

PÁRTVISZONYOK

- Meghatározó: az Ausztriához fűződő viszony – közjogi kérdés
- De: az egymással szemben álló pártok a dualizmus rendszerét nem akarták megváltoztatni
- Köv.: a parlamentben folyó közjogi vita meddő szófecsérlés
- Elvonja a valós problémákról a figyelmet, vagy leplezi azokat
- **Deák-párt:** liberális – a Kiegyezés támogatói és létrehozói
- Bázisa: középbirtokosok
- Egykori felirati pártiak + a hozzájuk csatlakozott konzervatívok
- Miniszterelnök: gróf Andrássy Gyula
- Céljuk: a rendszer konszolidálása
- **Balközép-párt:** volt Határozati pártiak – vezetője: Tisza Kálmán
- Bázisa: középbirtokosok
- tudomásul veszi a Kiegyezést, de a Kiegyezés módját nem
- alapjában perszonáluniós berendezkedést fogadna el
- Meg akarja szüntetni a delegációkat és a közös minisztériumokat
- Ok: félelem attól, hogy Bécs nem adja fel beolvasztó szándékát
- félelem attól, hogy a delegációkból birodalmi gyűlés lesz
- Félelem attól is, hogy az uralkodó a hadseregre támaszkodva félretolhatja a Kiegyezést
- A demokratikus reformoktól (paraszti, nemzetiségi követelések) elzárkóztak
- **Országos 48-as Párt:** szélsőbal
- Volt határozati pártiak
- Támogatói: a választójogból kirekesztettek
- A parasztság is támogatja
- Elutasítják a Kiegyezést
- Szociális célkitűzések – demokratikus reformok
- 48-as alapra helyezkedtek: „Nem enged a 48-ból”

TISZA KÁLMÁN MINISZTERELNÖKSÉGE: 15 évig kormányzott: 1875-90.

- A leghosszabb ideig kormányzó magyar miniszterelnök
- Előzmény: Gróf Andrássy Gyula miniszterelnöksége (1867-71) – a második felelős magyar kormány miniszterelnöke
- 1871: Andrássy Gyula gróf közös külügyminiszter lett
- 1873. Gazdasági válság: a konjunktúra vége
- Köv.: Tisza Kálmán közeledése a kormánypárthoz
- 1868: Bihari pontok: Tisza Kálmán által kidolgozott pontok: közös minisztériumok és delegációk megszüntetése, magyar hadsereg felállítása

- Tisza rádöbben, hogy ellenzéki politikusként nem érhet el komoly politikai sikereket, ezért „bihari köpenyét a szögre akasztja.” – köv.:
- 1975. Szabadelvű Párt létrejötte: a Deák-párt + a Balközép egyesülése
- Parlamenti többségét megőrizte
- Ez a dualizmus megszilárdulása, nyugalmi időszaka
- Kitűnő taktikus: a mamelukoktól engedelmisséget követelt, de elnézte az ügyleteiket
- „mint óriás beszélt, de mint törpe cselekedett”
- Választások: mindig biztosították a kormánypárti többséget

Modern közigazgatás kiépítése: ellentét a centralizálás és az önkormányzatiság hívei között

- Tisza: a központosítás, egységesítés politikáját hajtja végre
- De: engedmények az önkormányzati elv védelmezőinek is
- Ekkor: A tönkrement dzsentrik látványos beáramlása a megyei és állami hivatalokba
- Vármegyei vezetés: felerészben választott, felerészben a virilisták
- Egységes csendőrség megszervezése – a fővárosi rendőrség újjászervezése
- 1886: egységes megyerendszer létrehozása
- a törvényhatósági joggal rendelkező városok számát 1/3-dal csökkentette – ezzel: feudális kiváltságokat szüntetett meg
- főispánok (a kormány által kinevezett) jogkörét növelte a választott tisztviselők jogkörével szemben
- a Főrendi ház megreformálása: a protestáns egyházak vezetői is helyet kaptak benne

Gazdaságpolitika: a liberális elvek következetes érvényesítése

- Nem enged az agráriusok (nagybirtokosok) nyomásának, hogy a nagybirtokosok érdekeit fokozottabban védjék
- A magyar iparfejlődés támogatása: törvények, állami kedvezmények, megrendelések
- Osztrák-magyar jegybank

Tisza bukása

- Ellenzéke: a Függetlenségi Párt és az agráriusok (vagyis a konzervatív nagybirtokosok) – nemzeti jelszavak hangoztatása
- **Véderő - vita**
- 1878. Bosznia-Hercegovina okkupálása
- Köv.: a haderő fejlesztésének kérdése napirendre kerül
- Ferenc József célja: a hadsereg irányítását teljesen kivonni a magyar országgyűlés hatásköréből
- Ez ellen: nagyarányú tiltakozás: tüntetések, Kossuth-kultusz
- Tisza Kálmán mérsékelte Ferenc József indítványát és megszavaztatta a törvényt
- De: Ferenc József elégedetlen, a közvélemény + a saját hívei is ellene fordultak
- Lemondása: ürügy a honosítási törvény
- Kossuth Lajos honossága ügyében – Ferenc József elutasította, hogy Kossuth-tal kivételt tegyenek – köv.: 1890.– Tisza Kálmán lemond

A KILENCVENES ÉVEK – A POLGÁRI ÁLLAM SIKEREI

- Miniszterelnökök:
- Szapáry Gyula 1890. március 15 - 1892. november 19.
- Wekerle Sándor 1892. november 19 - 1895. január 15.
- Bánffy Dezső 1895. január 15 - 1899. február 26.
- A gazdaság, infrastruktúra, művelődés fejlesztése

- Oktatás: Eötvös József: Népiskolai törvény -1868. – tankötelezettség bevezetése 12 éves korig
- Köv.: az analfabéták száma csökken
- Utóda: Trefort Ágoston
- Új egyetemek (Debrecen, Kolozsvár, Pozsony, Zágráb) és középiskolák: magas szintű oktatás – európai színvonalú műveltség
- Igazságügy fejlesztése: független bíróságok létrehozása
- Egészségügyi rendszer, postahálózat kiépítése
- Valutareform: Wekerle Sándor: a Szapáry- kormány pénzügyminisztere – a Monarchia valutájának arany alapra helyezése (forintről – koronára)
- Kultúrharc: Wekerle: miniszterelnök: az első nem nemesi származású miniszterelnök– a polgári házasság törvénybe iktatását támogatta
- Előzmény: a katolikus egyház offenzívája – a törvények megsértése
- Vegyes házasság: csak akkor, ha a gyerekeket katolikusnak nevelik. Válás nincs.
- Éles politikai küzdelem: Ferenc József vonakodott a kormány mellé állni
- A pápa tiltakozott - MÉGIS
- 1895. A házasságot polgári szerződésnek nyilvánították
- És az izraelita vallás bevett vallás lett
- 1894. - Kossuth Lajos temetése: Wekerle elősegíti, hogy méltó temetése legyen
- Ravatal: nemzeti Múzeum – Kerepesi Temető

A MILLENIUM

- 1895.dec. 31-én kezdődött az egy évig tartó ünnepségsorozat: az ország fennállásának ezeréves évfordulója
- nemzetiségiek tiltakozása a magyar egyeduralom ünneplése ellen

Érdekesség: Tisza Kálmán családja

- Tisza Kálmán: bihari nemesi család – apja, Tisza Lajos az 1843/44-es ogy. berekesztése után Bihar megye adminisztrátora
- Testvére: Tisza Lajos Bihar megye főispánja – az 1879-es szegedi árvíz után Szeged újjáépítésének királyi biztosa
- A Wekerle-kormányban a király személye körüli miniszter
- Fia: Tisza István miniszterelnök: 1903-1905 és 1913-1917 között

HATÁROZATI PÁRT

FELIRATI PÁRT

SZÉSŐBAL
48-AS PÁRT

BALKÖZÉP
1867

DEÁK-PÁRT
1867-1875

FÜGGETLENSÉGI
PÁRT 1874

SZABADELVŰ PÁRT
1875-1905

KONZERVATÍV
PÁRT 1875

KOALÍCIÓ
1905-1909

NEMZETI MUNKA-
PÁRT: 1910-1918